

Partimotion

Motion till riksdagen 2015/16:2370

av Anders W Jonsson m.fl. (C)

Giftfri vardag

Sammanfattning

Centerpartiet utgår från perspektivet att vi ska sluta kretsloppen. De resurser vi har och använder ska vi nyttja effektivt. Vi behöver arbeta uppströms liksom nedströms för att säkerställa att skadliga ämnen inte kommer ut i vår natur. Centerpartiets politik genomsyras av hållbarhet och detta behöver även effektivare och bättre tillämpas i olika verksamheter.

En av Centerpartiets prioriteringar inom miljöpolitiken är arbetet för att skapa en giftfri vardag. Kemiska ämnen är en förutsättning för det liv vi lever idag och har underlättat våra liv och samhällets utveckling. Kemiska ämnen behövs exempelvis för att läkemedlet eller datorn ska fungera som det ska, för att ge oss en välbehövlig vitamininjektion under vinterhalvåret, för att balkongen ska motstå regn, storm och snö och att möblerna ska hålla längre. Idag finns det mer än 100 000 kemiskt framställda ämnen och på 50 år har kemikalieproduktionen ökat 40 gånger. Men kontrollsystemen och riskbedömningen har inte hunnit med att sortera ut de som kan vara farliga. Forskare har visat att hormonstörande ämnen kan påverka fortplantningsförmågan, andra kan bidra till cancer, allergier och diabetes typ II. Män kan få sämre spermieproduktion och det finns risk för lägre IQ, missbildade könsorgan och tidigarelagd pubertet hos barn.

Det finns anledning att agera förebyggande och utifrån försiktighetsprincipen, istället för att invänta potentiella effekter. Vissa kemikalier bör förbjudas, andra kemikalier är vanliga och inte giftiga nog att förbjudas men som i större mängder, eller i kombination med varandra, ändå är skadliga för hälsan. Dessa behöver bära sina kostnader och minskas. Morötter och ekonomiska incitament, såsom särskilda kemikalieskatter och

producentansvar bör därför användas för att skynda på omställningen till mer hållbara alternativ.

Kemikalier som används i olika typer av mänskliga verksamheter är en viktig faktor när det kommer till miljöpåverkan i våra vattenområden. Många av de kemikalier som vi använder kommer ofta ut i naturen genom kläderna vi tvättar, rengöringsmedlen vi använder, färgen vi målar med eller skräpet som vi oaktsamt slänger i vattnet. Detta äts av djuren, sprids i våra vattendrag, och eftersom att reningsverken inte har kapaciteten för att rena detta kan kemikalierna hamna i våra kroppar igen när vi håller upp ett glas vatten.

Också på det här området behövs ett arbete både nationellt och tillsammans med andra länder. Arbetet för att stärka den EU-gemensamma kemikalielagstiftningen Reach behöver därför även fortsatt bedrivas med kraft. Sverige måste spela en ledande roll för att inom Reach föreslå och utreda ämnens skadlighet, vilket utgör grunden för eventuella begränsningar. Detta är mycket viktigt för att minska spridningen av farliga ämnen i sjöar, vattendrag och havsområden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Förslag till riksdagsbeslut.....	3
Stärk EU:s gemensamma kemikalielagstiftning	5
Klassificera och förbjud grupper av ämnen med liknande egenskaper	5
Stärkt internationellt kemikaliearbete för att inte importera EU-förbjudna ämnen.....	6
Inför EU-gemensamt mål för giftfri vardag och förbättra samarbetet.....	6
Förbud mot bisfenol-A	6
Förbjuda ämnen i grupp i Sverige	6
Giftfria skolor, förskolor och andra offentliga miljöer	7
Inför ett kemikalie-Fass	7
Cirkulär ekonomi och inför producentansvar för textilier	8
Utveckla samverkan mellan svensk forskning och näringsliv.....	8
Främja grön kemi för resurseffektivitet.....	8
Förbättra tillståndsprocesser för miljöfarliga verksamheter	9
Stark sammanhållen havs- och vattenpolitik	9
Sanering av vattentäkter pga oaktsam användning av farliga kemikalier	10

Dialog vid skapandet av vattenskyddsområden.....	11
Miljöförbättrande åtgärder inom sjöfarten.....	12
Lyfta och exportera goda exempel i arbetet för att minska kväveläckage	12
Fasa ut mikroplaster i hygienartiklar till 2020 och fossilbaserade plaster på sikt	12
Vattenreningsteknik för att minska utsläpp av läkemedelsrester	13
Miljödeklarationen till grund för en synlig miljömärkning på läkemedel.....	13
Ompröva läkemedel med hänsyn till miljöeffekter	13
Förbättra miljöhänsynen vid bedömningen av ett nytt läkemedel.....	14
Skärp lagstiftningen så att tobaksprodukter omfattas av nedskräpningsböter	14
Sverige som pådrivare i WHO:s antibiotikaarbete	14
Nordiskt mål om lägst antibiotikaförskrivning i EU inom fem år	15
Utveckla nya antibiotika	15
Ge tullen befogenheter att beslagta antibiotika från andra EU-länder	16
Synliggöra och inkludera ekosystemtjänsters värde i samhällsplanering och näringslivsutveckling.....	16

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att förbättra EU:s kemikalielagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska bli möjligt att i EU:s regelverk Reach klassificera ämnen i grupp och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom EU:s regelverk Reach kunna förbjuda grupper av ämnen med liknande egenskaper och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det internationella kemikaliearbetet så att fler ämnen regleras och hårdare krav ställs och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett miljömål i EU för en giftfri vardag och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samarbetet mellan kemikaliemyndigheterna i olika länder bör stärkas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för ett förbud mot bisfenol A och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om giftfria förskolor, skolor och andra miljöer där barn vistas och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett kemikaliefass och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa producentansvar för textilier och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa incitament för att stärka en cirkulär ekonomi och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla samarbetet mellan näringsliv och forskning och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja grön kemi för resurseffektivitet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hårda krav bör ställas på verksamheter som kan påverka miljön negativt, att tillståndprocesserna utformas så att de inte i onödan hindrar eller försenar investeringar som moderniserar verksamheter, skapar jobb och tillväxt och kan minska den samlade miljöpåverkan, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en stark och sammanhållen havs- och vattenpolitik och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna för sanering av vattentäkter som har blivit påverkade av oaktsam användning av farliga kemikalier och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en dialog vid skapandet av vattenskyddsområden och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöförbättrande åtgärder inom sjöfarten och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lyfta fram och exportera goda exempel i arbetet med minskat kväveläckage, exempelvis Greppa näringen och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fasa ut mikroplaster från hygienartiklar till 2020 och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att på sikt fasa ut fossilbaserade plaster och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vattenreningsteknik för att minska utsläppen av läkemedelsrester och tillkännager detta för regeringen.

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att läkemedel, i andra hand efter patientsäkerhet, ska kunna omprövas med hänsyn till nya forskningsrön om effekter på miljö och tillkännager detta för regeringen.

Stärk EU:s gemensamma kemikalielagstiftning

Kemikalieanvändningen regleras i huvudsak genom EU-gemensamma krav och regler på information och märkning som begränsar farliga ämnen eller produkter i den gemensamma kemikalielagstiftningen Reach. Det är uppenbart att brister råder i lagstiftningen när larmrapport efter larmrapport kan visa på samband mellan exponering av miljögifter, från produkter i vår vardag, med ökad risk för olika folkhälsosjukdomar och nedsatt förmåga av olika system i människokroppar och andra organismer.

Centerpartiet tror att det är genom förändringar inom Reach som vi kan åstadkomma stor skillnad för människor i vårt land men även inom övriga EU. Centerpartiet har varit starkt pådrivande under vår tid i regeringen för utvecklingen av Reach och vi ser fortsatt behov av att förbättra och stärka Reach.

Klassificera och förbjud grupper av ämnen med liknande egenskaper

För att agera i tidigt skede vill Centerpartiet att det ska bli möjligt att i EU:s regelverk Reach klassificera ämnen i grupp och kunna förbjuda grupper av ämnen med liknande egenskaper. Upptäcks ett ämne med hormonstörande egenskaper är genvägen att byta ut det ämnet mot ett ämne med nytt namn men liknande egenskaper, såsom fallet med bisfenol A. Genvägar är inte alltid det bästa och i detta fall har man upptäckt hormonstörande egenskaper även hos andra bisfenoler. Om ämnen klassificeras i grupp blir det enklare att förbjuda och därmed undvika att ett potentiellt hormonstörande ämne byts ut mot ett snarlikt hormonstörande ämne.

Stärkt internationellt kemikaliearbete för att inte importera EU-förbjudna ämnen

Reach reglerar ämnen men skadliga kemikalier kan komma in i EU i importerade produkter. Vi vill bygga upp en stark industri i Europa och inte heller exportera miljöproblem till andra länder. Skärpta globala kemikalierregler ger bättre miljö både där produkter tillverkas och används och när de ska tas omhand som avfall. Centerpartiet

vill därför stärka det internationella kemikaliarbetet så att fler ämnen regleras och hårdare krav ställs. Detta bör beaktas vid förhandlingar om frihandelsavtal.

Inför EU-gemensamt mål för giftfri vardag och förbättra samarbetet

Det är bra när ett enskilt medlemsland kan ha skarpare krav än den gemensamma EU-lagstiftningen men lagstiftningen upplevs ofta hindra enskilda länder från att kunna höja ambitionerna. I Sverige har vi nationella miljömål för att säkerställa en giftfri vardag och Centerpartiet anser att ett EU-gemensamt mål för giftfri vardag behövs för att påskynda arbetet, vilket motiveras ytterligare i ljuset av att alliansregeringen 2014 stämde kommissionen för ett för långsamt arbete med hormonstörande ämnen. Samarbetet mellan kemikaliemyndigheterna i olika länder bör stärkas så att kontroller, godkännande och begränsningar kan gå fortare på den gemensamma marknaden.

Förbud mot bisfenol-A

Alliansregeringen gjorde mycket för att hämma framför allt barns exponering för det hormonstörande ämnet bisfenol A. Bland annat förbjöds bisfenol A i barnmatsförpackningar och alliansregeringen tillsatte en utredning för att möjliggöra att kartlägga användningsområden av ämnet samt lämna förslag på hur exponeringen av ämnet från material som är i kontakt med livsmedel kan minskas. Förslagen i utredningen lyfter enbart vissa produktgrupper och Centerpartiet saknar ett helhetsgrepp om bisfenol A. Centerpartiet vill därför att regeringen tar ett enhetligt grepp om frågan för att verka för ett totalförbud av bisfenol A.

Förbjuda ämnen i grupp i Sverige

Vid ett eventuellt förbud av bisfenol A är det lätt för producenten att ersätta ämnet med ett annat som fyller samma funktion i produkten. Vilket är bra, problemet är när det nya ämnet uppvisar samma egenskaper och därmed också potentiella hormonstörande effekt som det ämne man ville fasa ut. Tillverkare av bland annat kvitton till butiker har börjat sälja produkter som inte innehåller bisfenol A, men som innehåller bisfenol B, eller bisfenol S. Dessa ämnen misstänks för att ha hormonstörande egenskaper. I verkligheten finns det nästan ett helt alfabet av bisfenoler men där det saknas tillräcklig information om deras potentiella effekt på människa och miljö för att göra en långsiktigt bra bedömning. I detta fall kan det vara lämpligt att förbjuda en grupp av farliga ämnen men idag är det inte möjligt.

På grund av EU-lagstiftning kan man inte förbjuda en hel grupp samtidigt utan man måste ta ett ämne i taget. Det gör att det blir ett slags kryphål i lagen där tillverkarna genom att göra små kemiska justeringar till en ny form av bisfenol med snarlika egenskaper kan undvika kostnaderna som det egentligen skulle innebära att byta ut den farliga kemikalien mot något helt annat som inte påverkar människors hälsa. Centerpartiet vill därför påskynda arbetet i EU med att förbjuda farliga kemikalier i grupp.

Giftfria skolor, förskolor och andra offentliga miljöer

Barn, unga och foster löper större risk att exponeras för farliga kemikalier än vuxna. Därför är det särskilt prioriterat att skapa en giftfri utveckling för våra kommande generationer och arbeta för att miljön i förskolor, skolor och hem är giftfria. Det har visats att knappt hälften av landets förskolor arbetar för att skapa giftfria miljöer. Kommuner och landsting har en stor möjlighet att skapa en giftfri miljö genom att ställa miljökrav i upphandlingar liksom att skapa handlingsplaner för att fasa ut farliga ämnen ur barns närmiljö.

Offentliga lokaler och boendemiljöer på många orter är gamla och står inför renoveringsbehov. Speciellt i miljonprogrammen har farliga byggmaterial såsom asbest använts i stor utsträckning. Så länge barn riskerar att skadas av de miljöer de vistas i så behövs offentliga insatser. Det är viktigt att prioritera kartläggning och sanering av asbest, radon och andra farliga ämnen och material där barn bor och vistas. En giftfri vardag förutsätter ett giftfritt boende.

Inför ett kemikalie-Fass

Idag är det möjligt att inom 45 dagar få information från butik om en vara innehåller ett potentiellt skadligt ämne som finns på EU:s kandidatlista. Det kan upplevas byråkratiskt och otillgängligt. Vi vill skapa en databas där konsumenterna direkt kan söka och se vilka kemikalier som finns i de produkter som finns på marknaden. Vi vill därför införa en motsvarighet till läkemedelsindustrins Fass, ett så kallat kemikalie-Fass. Då kan man som konsument göra informerade val, utan att vara kemist, och makten förs närmre dem som berörs.

Cirkulär ekonomi och inför producentansvar för textilier

Sverige behöver bli mer resurseffektivt. Svenska konsumenter köpte i genomsnitt cirka 12,5 kilo nya textilier 2013. Av textilierna som samlades in i Sverige samma år återanvändes sammanlagt 2,4 kilo textil per person. Tillverkning av textilier har stor miljöpåverkan, både på vatten och kemikalieanvändning. Många svenska företag arbetar med att samla in textilier för återvinning och återanvändning och med handlingsplaner för utfasning av olika ämnen. Centerpartiet vill ta tillvara och påskynda denna utveckling genom att införa producentansvar så att mer textilier samlas in och återvinns. Det som förr ansågs värdelöst är idag en resurs. Dagens regelverk är inte utformat för den moderna teknikens möjligheter. För att stärka en cirkulär ekonomi vill vi även skapa incitament och förenkla regler för att tillvarata tidigare avfall från exempelvis gruvor och nedlagda deponier.

Utveckla samverkan mellan svensk forskning och näringsliv

Tack vare framgångsrik forskning kan vi idag identifiera ämnen i lägre halter än tidigare och vi har mycket mer kunskap. Idag skulle vi aldrig godkänna de halter av bly i blodet som barn på 1970-talet hade och som då ansågs vara riskfria. Det finns anledning att agera förebyggande genom forskning och utveckling och utifrån försiktighetsprincipen, istället för att invänta potentiella effekter.

Industrin efterfrågar alternativ till ämnen på EU:s kandidatlista, innehållande potentiellt skadliga ämnen som ska utredas, men saknar ibland förutsättningarna för att bedriva de vetenskapliga studierna själva. Centerpartiet vill stärka både näringsliv och svensk forskning genom utvecklad samverkan.

Främja grön kemi för resurseffektivitet

I Sverige finns det idag en växande bransch inom grön kemi, där biobaserade kemikalier ersätter fossila ämnen. Branschen tar tillvara en outnyttjad potential i de gröna näringarna och kan innebära stora affärsmöjligheter inom framtidens kemikalieanvändning. Inte minst kan det ha betydelse att använda förnybara råvaror för industri inom kemi, papperssektorn och massa, livsmedelssektorn och foder, textil och läkemedel, liksom energisektorn. Tillverkningsprocessen blir dessutom energieffektivare och ger renare slutprodukt och syftar till att minska klimatpåverkan och minska avfallsmängden. Centerpartiet vill se åtgärder för att stärka denna bransch.

Förbättra tillståndprocesser för miljöfarliga verksamheter

Svensk industri är ledande inom miljö- och klimatteknik. Företagen har genom forskning, utveckling och investeringar minskat sin egen miljöpåverkan och skapat exportmöjligheter för grön teknik. Verksamheter som påverkar miljön negativt ska prövas noga och hårda krav ställas för att skydda miljön. Samtidigt måste tillståndprocesserna utformas så att de inte i onödan hindrar eller försenar investeringar som moderniserar verksamheter, skapar jobb och tillväxt och i slutändan ofta minskar den samlade miljöpåverkan. Centerpartiet inledde ett arbete med reformer i regeringsställning för att förbättra reglerna för prövningen av miljöfarliga verksamheter och det arbetet behöver fortgå.

Fokus måste ligga på att den omfattande processen kring miljökonsekvensbeskrivningar i första hand ska gälla där dessa krav verkligen behövs för att säkerställa miljöskyddsintresset. De krav på underlag och prövning som ställs ska bara göra det i den omfattning som det är motiverat av miljöskäl. Naturvårdsverket har lämnat förslag på hur man med bibehållet miljöskydd, genom ändringar i klassificeringen av olika typer av verksamheter, kan förenkla för både myndigheter och verksamheter. Det är ett första steg, men mer behöver göras.

Myndigheternas prövningar och krav på underlag ska vara enkla, förutsägbara och effektiva. Krav ska ställas på att myndigheter deltar tidigt i samrådsprocesser. Mål för hur lång tid handläggning och olika typer av prövning får ta bör sättas. Inom ramen för en rättssäker process där alla berörda kan komma till tals, bör möjligheterna för återkommande överklaganden och sena krav på kompletteringar ses över.

Stark sammanhållen havs- och vattenpolitik

Tillgången på rent vatten och livskraftiga marina ekosystem är mycket angelägna framtidsfrågor. Ett långsiktigt och målmedvetet arbete behöver bedrivas, och för det krävs en stark och sammanhållen havs- och vattenpolitik. En stor del av arbetet sker i samarbete med länder inom EU och i Östersjöregionen. Men minst lika mycket behöver ske på nationell, regional och lokal nivå.

Stora miljövinster kan nås genom att långsiktigt planera för hur hav- och vattenresurser ska nyttjas hållbart. En långsiktigt hållbar planering i kombination med ett skydd av kust- och havsområden, enligt de internationella Nagoyamålen som Sverige ska

uppfylla, skapar förutsättningar att säkra de marina ekosystemtjänsterna för framtida generationer.

Kemikalier som används i olika typer av mänskliga verksamheter är en viktig faktor när det kommer till miljöpåverkan i våra vattenområden. Också på det här området behövs ett arbete både nationellt och tillsammans med andra länder. Arbetet för att stärka den EU-gemensamma kemikalielagstiftningen Reach behöver därför även fortsatt bedrivas med kraft. Sverige måste spela en ledande roll för att inom Reach föreslå och utreda ämnens skadlighet, vilket utgör grunden för eventuella begränsningar. Detta är mycket viktigt för att minska spridningen av farliga ämnen i sjöar, vattendrag och havsområden. Regeringen måste också vara aktiv när det kommer till att fasa ut skadliga ämnen som riskerar att spridas i ekosystemen. Den dialog som under de senaste åren förts med berörda branscher har varit viktig. I grunden handlar det om att föra en politik med höga ambitioner som leder till att farliga ämnen fasas ut och ersätts med mindre farliga kemikalier.

Vi förutsätter också att regeringen tar vara på den kemikalieproposition som alliansregeringen lade fram under 2013. Där finns nycklar till hur Sverige kan agera för att minska påverkan från skadliga kemikalier, dels i vattendrag, men också på en lång rad andra områden.

Sanering av vattentäkter p.g.a. oaktsam användning av farliga kemikalier

Runt om i landet finns områden och vattentäkter som har blivit påverkade av oaktsam användning av farliga kemikalier. Nya rapporter som tar upp denna problematik kommer ständigt.

Perfluorerade ämnen som exempelvis PFOS och PFAS är långlivade giftiga kemikalier som ansamlas i naturen och människor. Forskning och rapporter från såväl svenska myndigheter, Nordiska rådet och FN visar att dessa ämnen är både giftiga, reproduktionsstörande och skadliga för immunförsvar och inre organ, och att höga halter har konstaterats i bl.a. modersmjölk. Dessa ämnen har påträffats i vatten i anslutning till flera militära flygplatser och det kan kopplas till användningen av brandskum.

I ett antal kommuner har man upptäckt höga halter av PFAS i vattentäkter där brandövningsplatser visat sig vara källan till dessa föroreningar. I vissa fall har det inneburit att vattentäkter har fått stänga. Dessa fall visar att PFAS-förorening av vattentäkter kan vara ett hot mot dricksvattenförsörjningen. Ämnena bryts inte ner i miljön och vissa PFAS är så pass giftiga att tillverkning och användning har stoppats.

Vid våra flygplatser Arlanda och Landvetter har övningar med brandskum utförts och man har uppskattat att det kommer ta 60–70 år innan halterna av perfluorerade ämnen i den närliggande miljön är nere på tillräckligt säkra nivåer om inga saneringsåtgärder görs.

I Kallinge, i Ronneby kommun, har grundvattnet i ett område värden som är tre gånger högre än det tolerabla dagliga intaget för vuxna. För spädbarn är det 10–20 gånger högre än det dagliga tolerabla intaget. Måttet gäller regelbunden konsumtion under lång tid.

Konsekvenserna av föroreningar i våra vatten, och framför allt i Östersjön är allt mer påtagliga. Här krävs att regeringen tar initiativ för att samordna så att alla berörda aktörer, såväl staten som kommuner och regioner kan bidra till att minska problemen. Med hjälp av riktade insatser vill vi se till att det finns tillräckligt med resurser och fler former av finansieringslösningar för att sanera dessa miljöer.

Dialog vid skapandet av vattenskyddsområden

Skydd av vattentäkter är en viktig framtidsfråga och en grund för en trygg och säker dricksvattenförsörjning. Skapandet av vattenskyddsområden påverkar dock markägarna i hög utsträckning. Därför är det viktigt att finna fungerande dialogmodeller för att inkludera markägarna i processen. Här behöver regeringen ta ansvar för att se till så att förutsättningarna till dialog stärks. Det är också viktigt att de ekonomiska kostnaderna för vattenskyddet kan fördelas på ett rimligt sätt.

Miljöförbättrande åtgärder inom sjöfarten

Ett aktivt arbete för minskade utsläpp har förts de senaste åren. Dock krävs ytterligare insatser. Också utsläppen från sjöfarten behöver minska. Internationell påverkan, samarbete och strategier är förutsättningar för att klara omställningen också för den här typen av tunga transporter. Energianvändningen behöver effektiviseras och

klimatpåverkan minskas. Nästa steg är att arbeta för att sjöfarten inkluderas i handelssystemet med utsläppsrätter. Enligt Centerpartiets grundläggande princip om att förorenaren ska betala vill vi att alla transporter ska stå för den fulla kostnaden av sin miljöpåverkan, och användandet av förnybara drivmedel behöver öka kraftigt också till sjöss.

Lyfta och exportera goda exempel i arbetet för att minska kväveläckage

Trots att övergödningen är ett faktum har goda svenska resultat uppnåtts de senaste åren. Landsbygdsprogrammets miljöersättningar är en nyckelåtgärd för att minska näringsläckaget. Arbetet med att bland annat anlägga fler våtmarker och kantzoner samt anpassa gödslingen efter grödans behov har varit mycket viktigt i sammanhanget, liksom satsningarna inom projekt såsom Greppa näringen. Dessa erfarenheter behöver exporteras och komma också andra länder till del.

Fasa ut mikroplaster i hygienartiklar till 2020 och fossilbaserade plaster på sikt

Plastskräp utgör 60–90 procent av den totala mängden nedskräpande föremål i haven. Plasten bryts ner till mikrofragment, så kallad mikroplast vilket fåglar, fiskar och marina däggdjur riskerar att äta eller trassla in sig i plasten så att de svälter ihjäl eller kvävs. Enbart på den svenska västkusten beräknas årligen flera tusentals kubikmeter skräp flyta i land.

Utöver att plast som slängs i haven bryts ner till mikroplaster så tillsätts också mikroplaster i hygienartiklar som tandkräm eller duschgel och förs från våra avlopp till reningsverken och i viss utsträckning ut i vattendragen där de äts av plankton. Flera företag har redan framgångsrikt fasat ut mikroplaster från sina hygienartiklar och Centerpartiet vill se att krav ställs så att alla företag inom EU fasar ut mikroplaster till år 2020. För att minska miljöpåverkan från plaster på sikt vill Centerpartiet verka för att fasa ut fossilbaserade plaster till förmån för förnybara.

Vattenreningsteknik för att minska utsläpp av läkemedelsrester

Ett stort problem är spridningen av läkemedelsrester i naturen, och kraftiga ansträngningar för att minska spridningen av detta behövs. Ett problem i dag är att läkemedelsrester kan passera reningsverken i aktiv form utan att allt tas om hand om. Bland annat behövs incitament för att minska utsläppen från hushållen men bättre

vattenreningsteknik behövs också för att hindra spridningen till naturen. Alliansen gjorde 2014 en satsning på avancerad avloppsreningsteknik för rening av kemikalier och läkemedelsrester. Centerpartiet verkar för att intensifiera arbetet med att minska utsläppen av läkemedelsrester i våra vattendrag och natur genom att uppmärksamma behovet av ny vattenreningsteknik och att bättre tillvarata restmediciner för att hindra spridningen till naturen.

Miljödeklarationen till grund för en synlig miljömärkning på läkemedel

Läkemedelsanvändningen kan bli miljömässigt bättre med lägre miljöpåverkan. Sedan 2006 gäller att alla nya läkemedel ska miljödeklareras och att företaget under utvecklingstiden ska dokumentera effekter på miljön.

Centerpartiet vill ta den befintliga miljödeklarationen ett steg vidare. Miljödeklarationen ska ligga till grund, efter patientsäkerheten, för en synlig miljömärkning på läkemedel så att konsumenten kan göra ett aktivt val på apoteket eller i affären. Denna miljödeklaration ska inkludera miljökrav på tillverkning och distribution. Självklart ska möjligheten att rädda liv ha högsta prioritet. Men ökad medvetenhet om miljöeffekterna kan också bidra till att fler lämnar tillbaka gamla läkemedel, istället för att slänga dem eller spola ner dem i toaletten.

Ompröva läkemedel med hänsyn till miljöeffekter

Idag finns ingen uppföljning av gamla läkemedel som blivit godkända för bruk. Centerpartiet anser att potentiella miljöeffekter bör beaktas efter patientsäkerhet. Ny forskning och kunskap bör kunna leda till omprövningar, speciellt av läkemedel som enkelt skulle kunna bytas ut till miljömässigt bättre alternativ, utan att göra avkall på verkan och funktion. Centerpartiet anser därför att läkemedel ska kunna omprövas med hänsyn till nya forskningsrön avseende effekter på miljön.

Förbättra miljöhänsynen vid bedömningen av ett nytt läkemedel

Patientsäkerheten och möjligheten att rädda liv är alltid av högsta prioritet när det gäller utveckling och användning av läkemedel. En miljöprövning ska inte ligga till grund för ett avslag på en ansökan om godkännande, men Centerpartiet vill förbättra miljöhänsynen vid bedömningen av ett nytt läkemedel. Denna bedömning ska även inkludera miljöhänsyn vid tillverkning och distribution.

Skärp lagstiftningen så att tobaksprodukter omfattas av nedskräpningsböter

Nedskräpning av gator, parker och natur är ett problem. Nedskräpning i våra vägdiken ger stort djurlidande då exempelvis aluminiumburkar ofta hamnar i närliggande åkermark och så småningom på djurens foderbord. Dagens nedskräpningsförbud har haft viss effekt men fler åtgärder behövs. Tobaksprodukter såsom fimpar och snus står för 60 procent av den totala nedskräpningen men omfattas inte av dagens böter på nedskräpning. Nedskräpningen gör det mindre trivsamt att vistas i dessa områden, sprider gifter, men innebär också höga kostnader för kommuner. Centerpartiet vill därför skärpa lagstiftningen om nedskräpning så att även tobaksprodukter omfattas av nedskräpningsböterna.

Sverige som pådrivare i WHO:s antibiotikaarbete

Efter många år av överanvändning i såväl sjukvård som i djuruppfödning är antibiotikan på väg att förlora sin effekt. Bara i Europa dör 25 000 personer per år till följd av antibiotikaresistens, och kostnaderna som det medför uppgår till cirka 13 miljarder kronor årligen.

Världshälsoorganisationen (WHO) har initierat ett projekt som ska leda till en global aktionsplan för antibiotika. Detta ligger helt i linje med Centerpartiets tidigare förslag om att tillsätta en global kriskommission för antibiotika. Centerpartiet vill däremot att Sverige tar på sig ledartröjan i denna fråga och driver på för att hotet om antibiotikaresistens får samma status som klimatfrågan.

Vi måste i grunden förändra synen på hur antibiotika används och skapa en ökad medvetenhet om vilka stora risker en överanvändning innebär för människors liv och hälsa. Centerpartiet vill att en internationell forskargrupp får i uppdrag att ta fram en motsvarande Sternrapport för antibiotika. Forskarna ska titta på vilka konsekvenser överanvändningen innebär. Den så kallade Sternrapporten skrevs av den brittiske ekonomen Sir Nicholas Stern på uppdrag av den brittiska regeringen. Rapporten publicerades 2006 och satte ett pris på följderna av den globala uppvärmningen. Den gav eko världen över och satte klimatfrågorna högt på dagordningen. Samma krismedvetenhet måste världen ha även för den skenande antibiotikaresistensen.

Nordiskt mål om lägst antibiotikaförskrivning i EU inom fem år

Minskad antibiotikaanvändning är en av de viktigaste politiska frågorna. För att få bukt med antibiotikaresistensen krävs ett målmedvetet och brett angreppssätt som inkluderar alla berörda sektorer. Vi måste minska användningen av antibiotika generellt.

En rapport från Nordiska rådet om det framtida nordiska hälsosamarbetet föreslår ett gemensamt nordiskt mål för minskad antibiotikaförskrivning. Idag har Nederländerna lägst antibiotikaförskrivning (mätt i antalet doser per dygn och tusen invånare) i Europa. Även om majoriteten av de nordiska länderna har en lägre antibiotikaförskrivning än det europeiska genomsnittet, finns stora skillnader länderna emellan. Sverige – som idag har den lägsta antibiotikaförskrivningen i Norden – borde därför ta på sig ledarskapet för ett gemensamt nordiskt mål.

Centerpartiet föreslår därför att underlag tas fram för ett toppmöte mellan företrädare för regeringarna i de nordiska länderna, som kan lägga fast riktlinjerna för ett gemensamt arbete för att nå detta mål.

Utveckla nya antibiotika

Det är snart 30 år sedan som den senaste antibiotikan upptäcktes. I en värld där resistensen ökar allt snabbare är bristen på nya former av antibiotika ett stort problem. För att världen ska klara av den ökande antibiotikaresistensen är det helt nödvändigt att nya antibiotika utvecklas. Idag hindras forskningen att ta nya steg, dels eftersom det är komplicerat rent biologiskt att upptäcka nya antibiotika, dels eftersom läkemedelsbolagen har svårt att skapa lönsamhet i sådan forskning.

Centerpartiet vill därför genomföra en grundlig analys av hur EU och den svenska staten kan bidra till en god forskningsmiljö, till exempel genom att se över möjligheten till kortare och bredare patent, som skulle öka incitamenten att ta fram nya läkemedel, eller genom att ytterligare stärka forskningssatsningarna på området.

Vi vill också fortsätta att utveckla det samarbete som USA och EU redan genomför, samt se till att de internationella regelverk som finns främjar forskning på ny antibiotika på bästa tänkbara sätt. Vi kommer att driva denna fråga både på ministernivå och i EU-parlamentet. Det behövs en grundlig analys av hur EU och Sverige kan bidra till en god forskningsmiljö, till exempel genom kortare och bredare patent.

Ge tullen befogenheter att beslagta antibiotika från andra EU-länder

I dag är det enkelt köpa antibiotika via nätet. Omkring 200 000 nätsökningar på läkemedel per månad gjordes i Sverige enligt en undersökning från Livsmedelsverket 2013, samtidigt visar siffror från WHO att över 50 procent av alla läkemedel som säljs via oseriösa webbsidor är förfalskade. I en aktion mot illegala läkemedel som Läkemedelsverket och Tullverket deltog i för tre år sedan utgjorde antibiotika mer än vart tionde beslag.

Tullverket vittnar om att flödet av läkemedel ökat och att de inte kan beslagta försändelser om de kommer från ett annat EU-land, även om de vet att det innehåller olagliga läkemedel. Första halvåret 2011 gjorde tullen 129 000 beslag av olagliga läkemedel från tredjeländ. Under samma tidsperiod 2014 hade den siffran sjunkit till drygt 40 000 beslag. Tullverket säger att detta beror på så kallad reparcelling. Paket med olagliga läkemedel packas helt enkelt om i något EU-land för att undgå Tullverkets kontroll. Detta är en lucka som Centerpartiet vill täppa till. Vi ser det som motiverat att ändra regelverket eftersom överanvändning av antibiotika är ett så stort hot mot människors hälsa. Vi föreslår att tullen får befogenheter att beslagta antibiotika även om den kommer från annat EU-land.

Synliggöra och inkludera ekosystemtjänsters värde i samhällsplanering och näringslivsutveckling

För att stärka vår biologiska mångfald och hindra förlusten av den behöver vi stärka ekosystemtjänsternas motståndskraft. Samtidigt är det många som ännu inte förstår vidden av att stärka dessa. Det som vi tar för givet idag som pollinering, ren luft, vattenrening, produktion av mat och rekreation är inte självklart i framtiden om vi inte tryggar dessa tjänster i naturen, så kallade ekosystemtjänster.

Behovet av en rik biologisk mångfald ökar i takt med att jordens befolkning ökar. Inte minst är behovet stort i de fattigare delar av världen där djuren behövs som proteinkälla för humankonsumtion, träden behövs som byggnadsmaterial och bränsle och många växter används i medicinskt syfte.

En viktig framgångsfaktor i arbetet för en stärkt biologisk mångfald är ett utökat och förbättrat samarbete med näringslivet, markägare och ideella organisationer. En ökad miljöhänsyn behövs i brukandet och en fortsatt satsning på skydd av svenska skogar, våtmarker, hav, vattendrag och sötvatten. Fler behöver förstå varför det är avgörande att

integrera värdet av ekosystemtjänster i sin kärnverksamhet och få hjälp med hur detta ska göras.

Centerpartiet vill inkludera ekosystemtjänsternas värde i samhällsplanering och näringslivsutveckling. För att uppnå detta kan både lagar och ekonomiska styrmedel behöva anpassas för att reflektera värdet av ekosystemtjänster. Likaså kan utbildningsinsatser behövas för att säkra exempelvis havens förmåga att reproducera fisk, eller bin och andra insekters betydelse för pollinering av växter. Det är nödvändigt för att långsiktigt trygga företagsamhet och jobb i hela landet.

Anders W Jonsson (C)

Anders Ahlgren (C)

Ulrika Carlsson i Skövde (C)

Staffan Danielsson (C)

Johan Hedin (C)

Per-Ingvar Johnson (C)

Emil Källström (C)

Göran Lindell (C)

Kerstin Lundgren (C)

Annika Qarlsson (C)

Solveig Zander (C)

Per Åsling (C)

Daniel Bäckström (C)

Fredrik Christensson (C)

Eskil Erlandsson (C)

Ola Johansson (C)

Johanna Jönsson (C)

Helena Lindahl (C)

Per Lodenius (C)

Rickard Nordin (C)

Kristina Yngwe (C)

Anders Åkesson (C)